

SZERGEJ BARGYIN

EGÉR A TEJFÖLBEN

EGY ÚJ HAZAVÁNDORLÓ ÉS A BŐSÉG ZAVARÁNAK SOKKJA

Az izraeliek körében lábra kapott az a szokás, hogy megkérdezik az újonnan érkezett letelepülőket, vajon nem érte-e őket sokk, amikor bekerültek az izraeli üzletek roskadozó polcai közé. Nekem nem ez maradt meg az emlékeimben.

Pontosan kilenc hónappal ezelőtt hajónk, a Silver Paloma, a hajnali ködben beúszott a haifai kikötőbe. Fehér móló, kék ég, zöld tenger – minden éppen olyan volt, amilyennek lennie kellett.

Elsőként drótszörű foxink termett a parton, Tyihon Nyikolajevics Hrennyikov, vagy becenevén egyszerűen Tyiska. Odarohant az első oszlophoz, és fölemelte a hátsó lábát. És akkor feleségem szépen lerakta a bőröndöket, és mély hangon megszólalt: „A továbbiakban egy szalmaszálat se vagyok hajlandó obébb rakni. Megérkeztünk, vagy nem?”

Hét hónapig vártuk az útlevelet és két hónapig készültünk. A szülés a következőképpen folyt le: átkeltünk négy államhatáron és két tengeren. Az egyetlen valódi illegális bevándorló a Tyiska kutya volt, aki leginkább egy agyonhasznált szivacsra emlékeztetett. A szovjethatalom nem tudott a számára állatorvosi bizonyítványt kiállítani.

Athénban majdnem lelőtt minket a görög parti őrség. A steward azt mondta, hogy kutyával tilos. Tyiskát begyömöszöltük a hátizsákba, a bőröndöket feltettük a kulira, és soron kívül leszálltunk a komp sötét mélyébe. Egy csapat jól fészült, életerős fiatalember vett minket körül, és egy ismeretlen nyelven ordítottak. Fehér ingben, fehér nadrágban, fehér cipőben voltak. Még a derékszíjuk is fehér volt. Csak a talpuk volt fekete, meg göndör hajuk, no meg a ránk meredő géppisztolyok csöve.

Eszembe jutottak a gyermekkoromban látott háborús filmek, és nagyon sajnáltam, hogy ebben a pillanatban nem láthattak engem sem az osztálytársaim 1955-ből, sem első tanító nénim, Elvira Venjaminovna. Odakiáltottam a mieinknek: „Hände hoch!”, és elől jártam a jó példával, felemeltem a kezem. A bőröndök az alsó fedélzetre kerültek. Tyihon kutya a hátizsákban összegömbölyödött, és úgy tett, mintha valóban szivacs lenne.

Kis idő múlva megjelent egy öreg bácsi, mezítlábra húzott filcpapucsban és egy csomó kék matricával. Az orrhegyére csúszott szemüveg fölött végigmérte festői kis csoportunkat: egy pasas, akinek a hátizsákjában kutya kucorog, egy kisfiú, egy verejtékező asszony meg egy rakás bőrönd, hófehér haditengerészek gyűrűjében. Szellő fújdogál, süt a nap. A rakparton amerikai turistacsoportok gyönyörködnek a csodás Athénban.

Az öreg hatalmasat sóhajtott. „Olé hadás?” – kérdezte. „Hadás, hadás” – kiáltotta elváltozott hangon az egykori szovjet asszony. Az öreg előhúzta a matricákat és teleragasztotta az összes bőröndöt, a homlokunkat, a kutyát, a hátizsákot és még a parti őrség automata fegyvereit is. Aztán ment a dolgára: inge a térdéig lógott, a gatyája majd leesett, a papucs csattogott utána – igazi izraeli.

Mire a kezünket leeresztették, a görögök eltűntek.

Azóta kilenc hónap telt el. Már tudjuk, hogy az emberek és a dolgok Izraelben lassan haladnak előre. Ahogy a nagymamám mondta, mint légy a mézben. A levegő itt olyan sűrű, mint a tejbegríz, sűrűbb, mint bárhol másutt a világon. Épp ezért nem tudunk fejfelrohanni a fálnak, túl nagy a közegellenállás. A súrlódás következtében kerek halacskákból lapos halacskák leszünk, lazacból heringek. Lassan megtanuljuk, hogyan kell oldalvást úszni.

Az izraeliek fölülről a szemünkbe néznek, és azt kérdezik, na, hogy tetszik itt? Valahogy nincs szívünk semmi rosszat mondani, hiszen olyan emberi és érthető, hogy tetszeni akarnak. Úgyhogy a kezünket a mellünkre tesszük, és azt feleljük, hogy tetszik, nagyon tetszik.

Egyszer egy barátom megkért, hozzak neki (az akkor még Nyugat-) Németországból egy bizonyos angol szószót. Hogy mire kellett neki, azt pontosan máig sem tudom, de arra emlékszem, hogy feltétlenül kellett neki, és pont angol, és pont az a bizonyos. Egy szabad percben lerohantam egy hatalmas föld alatti élelmiszer-áruházba Freiburgban. A hűsospult mögött, amely roskadozott a fényűzőbbnél fényűző, mindenféle rendű és rangú húsoktól, egy fehér kötényes fiatal eladó állt, akinek a testtartásából látni lehetett, hogy ő itt a húszabálás legfőbb szakértője. Kértem a szószót. A fiatalember el-

tűnt, azután megjelent, immár kötény nélkül, és az üzlet mélyébe vezetett. Hosszan bolyongtunk az élelmiszerhegyek között, elől ő, utána én a bevásárlókocsival. Végül odaértünk ahhoz a polchoz, ahol a szósznak szerinte lennie kellett, és hirtelen az elszörnyülködés görcsbe rántotta az arcát – ott állt a szósz, angol, de nem az a bizonyos. Lélekszakadva turkálni kezdett a polcon, de a szósz nem volt. Lázás agya alighanem titkos telepátikus jeleket bocsátott ki, mert hamarosan előbújt az oldalsó polcok közül egy elegáns öltönyös úr, az öltöny fölött ropogósra keményített fehér köpenyben. Ez már egyszerűen az élelmiszerek ceremóniamestere volt. Egy mozdulattal félresöpörtc az inast, és a labirintus másik végébe vezetett. A fiatalember nem mert elmenni, utánunk oldalgott. Sokáig meneteltünk az élelmiszer-piramisok között, végül megérkeztünk ahhoz a polchoz, amelyen ott sorakoztak annak a bizonyos angol szósznak az üvegecskéi. Minden egyes darabon egy kacér kis rakott szoknyácska díszelgett.

Ez a szoknya volt az, amitől kétségbeestem. Azonnal rájöttem, hogy ez okozza a vesztemet. Hiszen ha két ilyen fontos német úr ennyit foglalkozik ezzel az egyetlen kicsi üveggel, akkor ennek az importált angol szósznak csillagászati pénzbe kell kerülnie. Nekem viszont, lévén szovjet kiküldetésben lévő ember, mindössze 28 márka volt a zsebemben. Úgy határoztam, hogy kifelé menet majd valahol leteszem egy polcra az üvegecskét, és megszököm.

Csakhogy ez nem ment. A főfő pap menetünket a pénztárhoz vezette. A következő elrendezésben közeledtünk a kivégzőhelyre: elől lépdelt méltóságteljesen a mester, utána a jókedvre derült fiatalember, én meg hátul kullogtam az üres bevásárlókocsival, amelyben magányosan zötykölődött három deci abból a bizonyos angol szószból. Közeledtünkre mind a tíz pénztárosnő kihúzta magát, és a pénztárgép billentyűi fölé helyezte az ujjait, hogy készenlétben legyen. Behunytam a szemem, és megadtam magam a sorsnak. A pénztár elcsilingelte az ítéletet, és a hoppmester az orrom alá dugta a blokkot. Résnyre nyitottam az egyik szememet és megláttam, hogy a blokkon 2 márka 40 pfennig áll.

Amikor tehát megkérdeznék, nem rendített-e meg az izraeli üzletek árúbosége, akkor nem a freiburgi üzlet jut valahogy eszembe. Hanem az a példázat, amely a két tejfölbe esett egérről szól. Az egyik telezabálta magát tejjel, beletörődött sorsába és megdöglött. A másik kapálózni kezdett és addig hadonászott az üvegben, amíg föl nem verte a tejjel vajját, és ki nem tudott mászni.

Nem tudom, ki hogy van vele, de én inkább kapálózom. Talán sikerül felverni a vaját és kimászni.

Jeruzsálemben pedig van bizony egy Puskin-szobor. Megyek a Ben-Jehuda utcán lefelé, a hebroni úttól az Emek Refaim irányába, a Kísértetek völgye felé.

A Mosáva Germanit és a Baka negyed régi villái vesznek körül. Kegyetlenül éget a Nap, az alacsony kőkerítésekön fürtökben lóg a virág.

És akkor meglátom: ott van Puskin. Fehér jeruzsále-

ILJA KABAKOV: AZ ABLAKNÉZŐ ARHIPOV

ILJA KABAKOV: AZ ABLAKNÉZŐ ARHIPOV

mi kőből készült nagy fej, örült szem, dús oldalszakáll. Az egyik bakai villa bejáratánál. Jeruzsálem, Izrael. Déli két óra.

A szobrász egy oroszánt akart megmintázni. Az oroszán kétségtelenül nem sikerült, viszont egész jó göndör hajú Puskin lett belőle. Félig Puskin, félig oroszán.

Valahogy könnyebben érzem magam attól, hogy van nekem egy saját Puskinom Jeruzsálemben. Oly sok mindent kellett otthagyni Oroszországban, és Puskin elvesztése különösen fájdalmas lett volna.

Megyek az Óváros fantasztikus falai felé, kupolák és kolostortornyok irányába. A júdeai sivatag dombjai és kiszögellései almerülnek a délibábos párában, lemerülnek a Holt-tenger tüzes katlanába.

Állok a Brihat-ha-Szultán mellett, az új mozinál. Alattam a mélyben a Gyehenna völgye: egy szépen gondozott park, a kövek és fák között kis tavakkal. Lent fiúk kergetik a labdát. A francia kolostorban megszólal a harang. Arra jön két pravoszláv apáca az orosz missziótól, franciául társalognak.

Állok a Gyehenna völgye fölött, és kőpárkánynak támaszkodom. A Nap összeégeti a színeket, és felizzítja a köveket.

Orosz szót hallok a hátam mögött:

– Vologya, lehet itt napernyőt kapni?

– Izraelben minden van, Ljubka. Csak kutyamonokli nincs. De ha alaposan utánajár az ember, akkor talán kutyamonoklit is lehet szerezni.

Azt beszélük, az Óváros veszélyes. Nemrégiben a terroristák megölték egy francia nőt, egy turistát, tizenhét késszúrással. Aztán egy német nőt. De nem lehet megállni. És bemegyek ebbe az elvarázsolt térbe – az Omarmecset, a Siratófal és a Szentsír bazilika közé. Felmegyek a lapos háztetőkre. Amerikai turisták csaknem meztelenül cikáznak a szűk kis utcákon alattam. Kupolák, keresztek, sarkok. A Koponya-hegy. Az Olajfák hegye. A Gecsemáné-kert. Súlyos géppisztolyával az ölében ül az őrszem ott szemben, csaknem az Omarmecset tetején.

És hirtelen valaki felkiált átható, semmi mással össze nem hasonlítható dnyepropetrovszki akcentussal, és felriasztja a galambokat:

– Kolja, akkor most jössz sörözni vagy nem?

Abban a házban, amelynek a tetején állok, egy barátom lakik, „az A városból jött fodrász”. Ő lát el viccekkel, és olcsón számítva nyírja a hajam, hét sékelért.

Itt van leszűrva a földre az Úr pálcája. Az a tengely, amely körül recsegve-ropogva, sóhajtozva forog ez a másik világ.

De a miénk, a „szovok”-ok rá se rántanak (a volt Szovjetunióból érkezettek vicces neve, a szó oroszul „személapát”-ot jelent – A ford.). Panaszkodnak, szidják a rendszert, Izraelt és magukat, hogy idejöttek. De azért már megjelentek a viccek, és már összeházasították az orosz nyelvet az ivrittel.

„Anahnu jöttünk ide?” – nevet magamagán az egész orosz ajkú Jeruzsálem. „Anahnu” ivritül egyszerűen annyit tesz, hogy „mi”, egy személyes névmás. De a fenti mondat egy orosz fülnek sokkal többet mond, mint az abszorpció problémákról szóló száz cikk. (Az orosz asszociált mondat így hangzana: A na huj... jöttünk ide, a. m. mi a fasznak jöttünk ide. – A ford.). Eszünk és szívünk nem tud felelni. De a nyelv már nem talál választ.

Gyalog térek haza a Derek Hevronra (a Hebroni útra). Az utcánkban lévő italbolt eladója, egy kis termetű arab, oroszul tanul. Ha betérek hozzá, farzsebéből ki-ránt egy félbehajtott füzetet és üvölti:

– Raz, dva, tri, csetire, pjaty. Kak gyela? Horoso. Privet. Seszty, szum, voszem.

– Szem, és nem szum – javítom ki.

Kivesz egy kis aranyceruzát, és kijavítja a füzetben.

Salom – köszönök, és beljebb megyek. Az én kis arabomat cseppet sem érdeklik az én problémáim, hogy milyen nemzetiséghez tartozom, mi a foglalkozásom, vagy mik a politikai nézeteim. Az érdekli, hogy mindenféle, nap mint nap szükséges kis dolgot nála vegyek meg. És ha van pénzem, igyekszem örömet szerezni neki. Minél több cigarettát és kenyeret veszek nála, annál több orosz szót fog megtanulni. És eszembe jut szegény Majakovszkij.

A ház mellett, ahol lakom, Tálpiotban, Kelet-Jeruzsálemben, öreg pálmák susognak, fenyők recsegnek. Itt hallani az idő múlását. Ez egy olyan hely, ahol a mondások valóra válnak. „Olyan öreg, mint a világ maga” – hát ez itt van. Az ivrit nyelv is olyan öreg, mint a világ maga, Mózes ezen a nyelven beszélgetett az Istennel. De vannak már ebben a nyelvben orosz szavak is. Sőt bekerültek az utánozhatatlan orosz becező kicsinyítő képzők. Ivritül az, hogy kicsi, „kátán”. De ha valami nagyon-nagyon kicsi, akkor... helyes, az „katan-csik”.

A város most kezd oroszul tanulni. De a piac, a szavakkal le nem írható jeruzsálemi bazár már réges-régen oroszul kiabál:

– Sekel va heci, sekel va heci, poltora sekela, podhogyi, podhogyi, gyoseva, gyoseva! (Másfél sékel, gyere ide, olcsó.)

Pezseg a piac. Automata fegyverrel, golyóálló mellényben és hetykén félrekapott katonasapkában lassan halad át a járőr a piacon. Akárcsak kétezer évvel ezelőtt, amikor karddal és dárdával járkált erre.

Ez Izrael. A naptól forró katlanban, az ősrégi ég alatt, a világ legjobb tengerének partján valamilyen új valóság készül. Lehet, hogy itt jön létre a harmadik évezred új nyelve? Nem az ivrit, azzal a sok matematikai szóval, nem az arab, azokkal az édeskés aforizmákkal és tréfákkal, nem a hajlékony és fiatal orosz nyelv, hanem valami új, valami negyedik. Vajon nem ezért csalta ide az Isten a zsidókat az Ígélet földjét emlegetve? És az oroszokat, szabadságot és kolbászból font kerítést ígérve? És az arabokat, hogy bosszúról álmodjanak?

És egyáltalán, ki tudja, miért ez a kavarodás ezen a marék pornyi földön? A világ végén. Egypár kopár, napizzította sziklán.

HETÉNYI ZSUZSA FORDÍTÁSA